

ГРОМАДСЬКА НАУКОВА ОРГАНІЗАЦІЯ
«ФУНДАЦІЯ ПУБЛІЧНО-ПРАВОВИХ ІНІЦІАТИВ»

**ДНІПРОВСЬКИЙ
НАУКОВИЙ ЧАСОПИС
ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ,
ПСИХОЛОГІЇ, ПРАВА**

Випуск 5

Видавничий дім
«Гельветика»
2024

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ:

Головний редактор:

Рагімов Фаїр Вагіф огли, кандидат наук з державного управління, доцент кафедри адміністративного права, процесу та адміністративної діяльності, Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ, член правління ГНО «Фундація публічно-правових ініціатив»

Голова редакційної колегії:

Баштанник Віталій Володимирович, доктор наук з державного управління, професор, професор кафедри державного управління і місцевого самоврядування, Національний технічний університет «Дніпровська політехніка», член правління ГНО «Фундація публічно-правових ініціатив»

Члени редколегії:

Аршава Ірина Федорівна, доктор психологічних наук, професор, професор кафедри музикознавства, композиції і творчої майстерності, Дніпропетровська академія музики імені М.Глінки

Баштанник Оксана Віталіївна, кандидат політичних наук, доцент, доцент кафедри історії та політичної теорії, Національний технічний університет «Дніпровська політехніка»

Бохонкова Юлія Олександрівна, доктор психологічних наук, професор, завідувач кафедри психології та соціології, Східноукраїнський національний університет імені Володимира Даля

Васильєва Наталія Вікторівна, доктор наук з державного управління, доцент, професор кафедри регіональної політики Київського національного університету імені Тараса Шевченка

Гладій Олександр Васильович, кандидат юридичних наук, адвокат, арбітражний керуючий, співзасновник та директор ТОВ «Юридичне агентство «Абсолют»

Драган Ірина Василівна, доктор наук з державного управління, старший науковий співробітник, професор кафедри менеджменту закладу вищої освіти Університет трансформації майбутнього

Золотухіна Лілія Олександрівна, доктор юридичних наук, професор, професор кафедри цивільно-правових дисциплін, Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ

Калмикова Лариса Олександрівна, доктор психологічних наук, професор, завідувач кафедри психології і педагогіки дошкільної освіти, Університету Григорія Сковороди в Переяславі

Карпа Марта Іванівна, доктор наук з державного управління, професор кафедри публічного управління та адміністрування Університету Григорія Сковороди в Переяславі

Купіна Людмила Францівна, доктор юридичних наук, доцент, професор кафедри правознавства та галузевих юридичних дисциплін соціально-правового факультету, Український державний університет імені Михайла Драгоманова

Липовська Наталія Анатоліївна, доктор наук з державного управління, професор, професор кафедри державного управління і місцевого самоврядування, Національний технічний університет «Дніпровська політехніка»

Логвиненко Борис Олексійович, доктор юридичних наук, професор, професор адміністративного права, процесу та адміністративної діяльності факультету підготовки фахівців для підрозділів превентивної діяльності, Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ

Лозицька Ірина Олександрівна, кандидат наук з державного управління, суддя Дніпропетровського окружного адміністративного суду

Лосієвська Ольга Геннадіївна, доктор психологічних наук, доцент, професорка кафедри психології та соціології, Східноукраїнський національний університет імені Володимира Даля

Марченко Олесь Володимирович, доктор юридичних наук, професор, професор кафедри цивільного, трудового та господарського права, Дніпровський національний університет імені Олесь Гончара

Новак Анатолій Миколайович, доктор наук з державного управління, кандидат економічних наук, заступник директора, Національне антикорупційне бюро України

Павленко Людмила Володимирівна, кандидат філологічних наук, доцент, доцент кафедри іноземних мов, Національний технічний університет «Дніпровська політехніка»

Попелюшко Роман Павлович, доктор психологічних наук, доцент, доцент кафедри психології та соціально-гуманітарних дисциплін Державного університету інфраструктури та технологій

Потіїв Микола Миколайович, доктор юридичних наук, доцент, професор кафедри цивільного, господарського та екологічного права, Національний технічний університет «Дніпровська політехніка»

Приліпко Сергій Михайлович, доктор наук з державного управління, доцент, в.о. завідувача кафедри публічного управління, менеджменту інноваційної діяльності та дорадництва Національного університету біоресурсів і природокористування України

Ромін Андрій Вячеславович, доктор наук з державного управління, професор, начальник факультету пожежної безпеки, Національний університет цивільного захисту України

Валентина Дьякон, Dr.sc.admin., ас. професор, проректор з навчальної роботи, Університет прикладних наук ISMA, Латвія

Євгенія Дехтяр, Dr.oes., ас. професор, проректор з академічної роботи, директор бакалаврської навчальної програми «Управління підприємницькою діяльністю в туризмі», Університет прикладних наук ISMA, Латвія

Роман Грмо, Assoc.prof., PaedDr. Ing., PhD., MBA, ING-PAED IGIP, доцент, проректор по якості і розвитку, начальник управління, Університет DTI, Дубниця-над-Вагом, Словаччина

Петр Якубек, Doc., Ing., Mgr., PhD, Університет DTI, Дубниця-над-Вагом, Словаччина.

На підставі Наказу МОН України від 09.02.2021 № 157 (додаток 4)

журнал включено до категорії «Б» Переліку наукових фахових видань України
зі спеціальностей 053 – Психологія, 081 – Право, 281 – Публічне управління та адміністрування.

Реєстрація суб'єкта у сфері друкованих медіа: Рішення Національної ради України з питань телебачення і радіомовлення № 864 від 21.03.2024 року

Мови розповсюдження: українська, англійська, німецька, польська, іспанська, французька.

Офіційний сайт видання: www.chasopys-ppp.dp.ua

Статті у виданні перевірені на наявність плагіату за допомогою програмного забезпечення StrikePlagiarism.com від польської компанії Plagiat.pl.

ЗМІСТ

РОЗДІЛ 1

ТЕОРІЯ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ ТА АДМІНІСТРУВАННЯ

Багрін О. А., Зудова С. М.

ОСОБЛИВОСТІ СУЧАСНОГО СТАНУ ПРОЦЕСУ ТРАНСФОРМАЦІЇ КРАЇНИ
ЩОДО НАДАННЯ АДМІНІСТРАТИВНИХ ПОСЛУГ ГРОМАДЯНАМ..... 7

Бородін Є. І., Березнюк Д. В.

КОНЦЕПТ ДЕРЖАВНО-ПРИВАТНОГО ПАРТНЕРСТВА У СФЕРІ ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я
В УКРАЇНІ: ГАРМОНІЗАЦІЯ З ПІДХОДАМИ МІЖНАРОДНИХ ОРГАНІЗАЦІЙ15

Кравцов О. В.

ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЯ І ЛОКАЛІЗАЦІЯ В КОНТЕКСТІ ФОРМУВАННЯ
ЦИФРОВОЇ МОДЕЛІ СТІЙКОСТІ.....27

Лахижа М. І.

ФОРМУВАННЯ ТА РЕАЛІЗАЦІЯ ДІЄВОЇ ПАРАДИГМИ РЕФОРМУВАННЯ
ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ ВЛАДИ У ПОСТКОМУНІСТИЧНИХ КРАЇНАХ:
ДОСВІД РЕСПУБЛІКИ ПОЛЬЩА.....35

Сушинський О. І., Калашник Н. С., Березовська Н. І.

КОМУНІКАТИВНІ СТРАТЕГІЇ ДЛЯ ЗБЕРЕЖЕННЯ ГРОМАДСЬКОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ
НАСЕЛЕННЯ ТИМЧАСОВО ОКУПОВАНИХ ТЕРИТОРІЙ З МЕТОЮ ЇХНЬОГО
ЕКОНОМІЧНОГО ВІДНОВЛЕННЯ ПІСЛЯ ДЕОКУПАЦІЇ.....42

Хожило І. І.

СИСТЕМА СТРАТЕГІЧНОГО РОЗВИТКУ ПРОМИСЛОВИХ РЕГІОНІВ УКРАЇНИ:
АСПЕКТИ СОЦІАЛЬНОГО ВИМІРУ.....51

РОЗДІЛ 2

МЕХАНІЗМИ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ

Ахмедова О. О., Єрмаков І. О.

ПУБЛІЧНЕ УПРАВЛІННЯ У ГАЛУЗІ ТУРИЗМУ ТА ГОСТИННОСТІ
В УМОВАХ НЕВИЗНАЧЕНОСТІ.....59

Безугла Л. С., Герасименко Т. В.

МЕХАНІЗМИ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ В ГАЛУЗІ ТУРИЗМУ..... 65

Борисенко О. П.

РЕАЛІЗАЦІЯ ДЕРЖАВНОЇ ПОЛІТИКИ У СФЕРІ ТУРИЗМУ
ЯК ІНСТРУМЕНТ РОЗВИТКУ ПОТЕНЦІАЛУ ГРОМАД І РЕГІОНІВ..... 73

Горбата Л. П.

ПРІОРИТЕТНІ НАПРЯМКИ МОНИТОРИНГУ ТА ОЦІНКИ ЦІЛЕЙ СТАЛОГО РОЗВИТКУ
НА РІВНІ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД.....79

Драган І. В., Драган І. О., Верительник С. М.

УДОСКОНАЛЕННЯ ДЕРЖАВНОЇ ІНФОРМАЦІЙНОЇ ПОЛІТИКИ НА ОСНОВІ ВПРОВАДЖЕННЯ
СУЧАСНИХ ЦИФРОВИХ ТЕХНОЛОГІЙ В СИСТЕМУ УПРАВЛІННЯ.....85

Кривенкова Р. Ю., Вебер Р. А.

ПУБЛІЧНЕ УПРАВЛІННЯ ФОРМУВАННЯМ БЕЗБАР'ЄРНОГО СВІТУ
В ГАЛУЗІ ТУРИЗМУ (НА ПРИКЛАДІ ІТАЛІЇ)..... 91

Кутков О. О.

МЕХАНІЗМ ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ ЦИВІЛЬНО-ВІЙСЬКОВОГО СПІВРОБІТНИЦТВА
В УМОВАХ ЗМІН ВОЄННО-ПОЛІТИЧНОЇ ОБСТАНОВКИ В ДЕРЖАВІ.....96

Оліунок О. М.

FEATURES OF THE SOCIAL APPROACH IMPLEMENTATION IN STATE REGULATION
OF FOOD INDUSTRY ENTERPRISES: KEY ASPECTS, MECHANISMS AND TOOLS.....101

П'ятничук І. Д. АМЕРИКАНСЬКА МОДЕЛЬ ОРГАНІЗАЦІЇ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ СИСТЕМОЮ ВИЩОЇ ОСВІТИ.....	111
Помаза-Пономаренко А. Л., Козира І. М. ПІДХОДИ ДО ФОРМУВАННЯ МЕХАНІЗМІВ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ У СФЕРІ ЦИВІЛЬНОГО ЗАХИСТУ В УКРАЇНІ В УМОВАХ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ	117
Проць Р. Р. АДАПТАЦІЯ ЯК ПАРАМЕТР СИСТЕМИ РОЗВИТКУ АЛЬТЕРНАТИВНИХ ДЖЕРЕЛ ЕНЕРГІЇ: УМОЖЛИВЛЕННЯ ЧЕРЕЗ ДЕРЖАВНЕ РЕГУЛЮВАННЯ	123
Шапран І. М. ФОРМУВАННЯ МОДЕЛІ КОМПЛЕКСНОГО МЕХАНІЗМУ УДОСКОНАЛЕННЯ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ В ГАЛУЗІ ТУРИЗМУ.....	128
РОЗДІЛ 3	
ПСИХОЛОГІЯ	
Кетлер-Митницька Т. С., Чеснокова Е. Ю. ЕФЕКТИВНІСТЬ ВІДНОВЛЕННЯ КОМУНІКАТИВНИХ НАВИЧОК ПІДЛІТКІВ ЗАСОБАМИ СОЦІАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНОГО ТРЕНІНГУ В ЗМІШАНОМУ ФОРМАТІ.....	138
Справцева К. С., Шинкарьова Л. В. САМОПРЕЗЕНТАЦІЯ ДРУЖИН УЧАСНИКІВ БОЙОВИХ ДІЙ У СОЦІАЛЬНИХ МЕРЕЖАХ В УМОВАХ ВІЙНИ.....	144
РОЗДІЛ 4	
ПРАВО	
Зінченко Д. А. ПІДБІР ТА ПІДГОТОВКА ОФІЦЕРІВ ДЛЯ СЛУЖБИ ОСВІТНЬОЇ БЕЗПЕКИ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ: ВИМОГИ ТА ВИКЛИКИ.....	150
Барабаш А. Г., Пода Р. В. КОЛІЗІЙНІ ПИТАННЯ ОФОРМЛЕННЯ ШЛЮБУ В МІЖНАРОДНОМУ ПРИВАТНОМУ ПРАВІ.....	156
РОЗДІЛ 5	
СТОРІНКА МОЛОДОГО НАУКОВЦЯ	
5.1 ПУБЛІЧНЕ УПРАВЛІННЯ	
Бєлова А. С. НОРМАТИВНО-ПРАВОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ФУНКЦІОНУВАННЯ СИСТЕМИ СУДОВОГО АДМІНІСТРУВАННЯ В УКРАЇНІ.....	162
5.2 ПСИХОЛОГІЯ	
Леженко С. О. СУЧАСНІ ПРОБЛЕМИ СОЦІАЛЬНОЇ ІНТЕГРАЦІЇ ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦІВ В ПРОЦЕСІ ПСИХОЛОГІЧНОЇ РЕАБІЛІТАЦІЇ.....	169

CONTENTS

SECTION 1

THEORY OF PUBLIC MANAGEMENT AND ADMINISTRATION

Bahrim O. A., Zudova S. M.

PECULIARITIES OF THE CURRENT STATE OF THE COUNTRY'S TRANSFORMATION PROCESS
IN TERMS OF PROVIDING ADMINISTRATIVE SERVICES TO CITIZENS.....7

Borodin Ye. I., Berezniuk D. V.

THE CONCEPT OF PUBLIC-PRIVATE PARTNERSHIP IN HEALTHCARE
IN UKRAINE: HARMONIZATION WITH APPROACHES
OF INTERNATIONAL ORGANIZATIONS.....15

Kravtsov O. V.

DECENTRALISATION AND LOCALISATION IN THE CONTEXT
OF DIGITAL SUSTAINABILITY MODEL DEVELOPMENT.....27

Lakhyzha M. I.

FORMATION AND IMPLEMENTATION OF AN EFFECTIVE PARADIGM
OF REFORMING THE TERRITORIAL ORGANIZATION OF GOVERNMENT
IN POST-COMMUNIST COUNTRIES: THE EXPERIENCE
OF THE REPUBLIC OF POLAND.....35

Sushynskiy O. I., Kalashnyk N. S., Berezovska N. I.

COMMUNICATION STRATEGIES FOR PRESERVING THE PUBLIC IDENTITY
OF THE POPULATION OF TEMPORARILY OCCUPIED TERRITORIES
WITH THE PURPOSE OF THEIR ECONOMIC REBUILDING AFTER LIBERATION.....42

Khozhylo I. I.

SYSTEM OF STRATEGIC DEVELOPMENT OF INDUSTRIAL REGIONS
OF UKRAINE: ASPECTS OF THE SOCIAL DIMENSION.....51

SECTION 2

MECHANISMS OF PUBLIC ADMINISTRATION

Akhmedova O. O., Yermakov I. O.

PUBLIC ADMINISTRATION OF TOURISM AND HOSPITALITY INDUSTRY
UNDER CONDITIONS OF UNCERTAINTY.....59

Bezuhla L. S., Herasymenko T. V.

PUBLIC GOVERNANCE MECHANISMS IN THE TOURISM INDUSTRY.....65

Borysenko O. P.

IMPLEMENTATION OF STATE POLICY IN THE SPHERE OF TOURISM
AS A TOOL FOR DEVELOPING THE POTENTIAL OF COMMUNITIES
AND REGIONS.....73

Horbata L. P.

PRIORITY AREAS OF MONITORING AND EVALUATION OF SUSTAINABLE DEVELOPMENT
GOALS AT THE LEVEL OF TERRITORIAL COMMUNITIES.....79

Drahan I. V., Drahan I. O., Verytelnyk S. M.

IMPROVEMENT OF STATE INFORMATION POLICY BASED
ON THE IMPLEMENTATION OF MODERN DIGITAL TECHNOLOGIES
INTO THE MANAGEMENT SYSTEM.....85

Kryvenkova R. Yu., Veber R. A.

PUBLIC ADMINISTRATION OF THE FORMATION OF A BARRIER-FREE WORLD
IN THE FIELD OF TOURISM (ON THE EXAMPLE OF ITALY).....91

Kutkov O. O.

MECHANISM OF STATE REGULATION OF CIVIL-MILITARY COOPERATION
IN THE CONDITIONS OF CHANGES IN THE MILITARY-POLITICAL SITUATION IN THE STATE.....96

Oliylyk O. M. FEATURES OF THE SOCIAL APPROACH IMPLEMENTATION IN STATE REGULATION OF FOOD INDUSTRY ENTERPRISES: KEY ASPECTS, MECHANISMS AND TOOLS.....	101
Piatnychuk I. D. THE AMERICAN MODEL OF THE ORGANIZATION OF PUBLIC MANAGEMENT OF THE HIGHER EDUCATION SYSTEM.....	111
Pomaza-Ponomarenko A. L., Kozyra I. M. APPROACHES TO THE FORMATION OF PUBLIC ADMINISTRATION MECHANISMS IN THE SPHERE OF CIVIL PROTECTION IN UKRAINE IN THE CONDITIONS OF ENSURING NATIONAL SECURITY.....	117
Prots R. R. ADAPTATION AS A PARAMETER OF THE ALTERNATIVE ENERGY SOURCES DEVELOPMENT SYSTEM: ENABLING THROUGH STATE REGULATION.....	123
Shapran I. M. FORMATION OF A MODEL OF A COMPLEX MECHANISM FOR IMPROVING PUBLIC ADMINISTRATION IN THE FIELD OF TOURISM.....	128
SECTION 3	
PSYCHOLOGY	
Ketler-Mytnytska T. S., Chesnokova E. Yu. EFFECTIVENESS OF RESTORING ADOLESCENTS' COMMUNICATION SKILLS THROUGH SOCIAL-PSYCHOLOGICAL TRAINING IN A MIXED FORMAT.....	138
Spravtseva K. S., Shynkarova L. V. SELF-PRESENTATION OF THE WIVES OF COMBATANTS IN SOCIAL NETWORKS DURING WAR CONDITIONS.....	144
SECTION 4	
LAW	
Zinchenko D. A. RECRUITMENT AND TRAINING OF OFFICERS FOR THE EDUCATIONAL SECURITY SERVICE OF THE NATIONAL POLICE: REQUIREMENTS AND CHALLENGES.....	150
Barabash A. H., Poda R. V. THE CONFLICT OF LAWS ISSUES REGARDING MARRIAGE REGISTRATION IN PRIVATE INTERNATIONAL LAW.....	156
SECTION 5	
PAGE OF A YOUNG SCIENTIST	
5.1 PUBLIC ADMINISTRATION	
Bielova A. S. REGULATORY AND LEGAL SUPPORT FOR THE FUNCTIONING OF THE COURT ADMINISTRATION SYSTEM IN UKRAINE.....	162
5.2 PSYCHOLOGY	
Lezhenko S. O. CURRENT PROBLEMS SOCIAL INTEGRATION OF MILITARY SERVICEMEN IN THE PROCESS OF PSYCHOLOGICAL REHABILITATION.....	169

УДК 159.942.5-057.36:364-786

DOI <https://doi.org/10.51547/ppp.dp.ua/2024.5.24>

Леженко Сергій Олександрович,
аспірант I курсу спеціальності 053 «Психологія»
Університету Григорія Сковороди в Переяславі
ORCID ID: 0009-0006-1929-1786

СУЧАСНІ ПРОБЛЕМИ СОЦІАЛЬНОЇ ІНТЕГРАЦІЇ ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦІВ В ПРОЦЕСІ ПСИХОЛОГІЧНОЇ РЕАБІЛІТАЦІЇ

CURRENT PROBLEMS SOCIAL INTEGRATION OF MILITARY SERVICEMEN IN THE PROCESS OF PSYCHOLOGICAL REHABILITATION

Стаття присвячена розкриттю шляхів соціально-психологічної реабілітації учасників бойових дій. Незважаючи на значну кількість публікацій з цього питання, навряд чи цю проблему можна вважати виснаженою. Як засвідчує практика ресоціалізації, військовослужбовцям здебільшого складно психологічно реабілітуватися, зокрема інтегруватися у соціум після травм. Таким особам вкрай необхідна допомога не тільки психологів, а й лікарів ментального здоров'я. Потрібний комплекс медичних, соціальних і психологічних заходів з поновлення їхньої працездатності.

Психологічна реабілітація військовослужбовців передбачає надання якісної психологічної допомоги, яка охоплює комплекс заходів: і формування здатності до адаптації, і формування активної життєвої позиції, і корекцію настановлень, і допомогу у виробленні нових цілей, стратегій і тактик поведінки в нових умовах життя, і поновлення особистісного і соціального статусу, пов'язаного з їхньою соціальною інтеграцією. Терміносполучення «інтеграція у соціум» підкреслює важливість адаптації до цивільного життя та взаємодії із суспільством, певною мірою відображає процес пошуку роботи, професійної реалізації та фахового зростання осіб, які пройшли військоvu службу.

В статті також розкривається зміст зарубіжної програми, що присвячена переходу військових до цивільного життя. Програма розроблена Міністерством Оборони Великої Британії у співпраці з іншими державними та неурядовими організаціями, які працюють з ветеранами. Означена програма реалізується командою фахівців з працевлаштування, психологів, соціальних працівників та консультантів, які спеціалізуються на підтримці ветеранів у процесі їхнього переходу до життя у соціумі. Це дозволяє ветеранам з різних регіонів країни отримувати необхідну підтримку та ресурси для працевлаштування й адаптації.

Ключові слова: психологічна реабілітація, програма підтримки, соціальна інтеграція, військовослужбовці.

The article is devoted to revealing the ways of socio-psychological rehabilitation of combatants. Despite the significant number of publications on this issue, this problem can hardly be considered exhausted. As the practice of resocialization shows, it is mostly difficult for military personnel to undergo psychological rehabilitation, in particular to integrate into society after injuries. Such persons are in dire need of help not only from psychologists, but also from mental health doctors. A complex of medical, social and psychological measures is needed to restore their working capacity.

Psychological rehabilitation of military personnel involves the provision of high-quality psychological assistance, which includes a set of measures: the formation of the ability to adapt, the formation of an active life position, the correction of attitudes, assistance in developing new goals, strategies and tactics of behavior in new living conditions, and the restoration of personal and social status associated with their social integration. The term «integration into society» emphasizes the importance of adaptation to civilian life and interaction with society, to some extent reflecting the process of job search, professional fulfillment and professional growth of individuals who have completed military service.

The article also reveals the content of a foreign program dedicated to the transition of military personnel to civilian life in cooperation with other government and non-governmental organizations working with veterans. The programme was developed by the UK Ministry of Defence in cooperation with other governmental and non-governmental organisations working with veterans. The specified program is implemented by a team of employment specialists, psychologists, social workers and consultants specializing in supporting veterans in the process of their transition to life in society. This allows veterans from different regions of the country to receive the necessary support and resources for employment and adaptation.

Key words: psychological rehabilitation, support program, social integration, military personnel.

Вступ. Останні події в країні, пов'язані з військовим станом і військовими діями зумовили появу нових соціальних викликів і спричинених ними незвичних проявів у свідомості і поведінці

військовослужбовців. Обставини бойових дій – це особливе середовище, що викликає специфічні адаптації в роботі їхнього мозку: військовослужбовці набувають як бойовий, так і емоційний

досвід. Вони починають емоційно зникати не тільки до того, що раніше було вразливим для їхньої психіки, а й адаптуватися до болю, страхів, стресів, фізичних травм. Проте незважаючи на їхні специфічні адаптації до наслідків війни, за міжнародною статистикою в перші дні бойових дій психічну травму отримують 60-65% військовослужбовців, з них 20-25% не можуть виконувати свої посадові обов'язки. За даними Генерального штабу в Україні 10% військових потребують психологічної реабілітації [1]. Військові дії призводять до травм як фізичних, так і психологічних. Для поновлення військовослужбовців після травм необхідна комплексна допомога. Особливої уваги потребують ті з них, хто брав участь у складних боях і бачив загибель своїх побратимів, оскільки посттравматичний синдром дається в знаки довгий час після цих подій. Досвід участі у бойових діях негативно впливає на здоров'я військових. Психіка знаходиться під постійним пресингом, адже людина живе на грані смерті. Тому потрібний солідний період для поновлення їхньої фізичної і психологічної функціональності. Війна стала каталізатором для розвитку реабілітації.

Найбільш поширеними проблемами, з якими стикаються військовослужбовці в умовах війни – це стрес і тривожні розлади. Багато хто з них переживають виснаження, розпач, втому. Багато військових, хто пройшов через тяжкі і травматичні ситуації, замикаються у собі, і не намагаються шукати контактів з оточуючими. Основні симптоми психотравм – це розлади сну, різні тривожні стани. Ті, хто брав участь у військових діях, відносяться до групи осіб з підвищеним ризиком розвитку психогенних порушень. Більшою мірою вони стосуються особливо тяжких і тривалих бойових дій.

Таким чином необхідність і важливість соціально-психологічної реабілітації військовослужбовців зумовлена ПТСР, депресією, тривожністю, суїцидальними намірами, соціальними проблемами ветеранів. Бойовою психічною травмою вважають психотравми, які розвиваються в стані загрози здоров'ю і життю.

Отже, проблеми, що виникають у військовослужбовців – учасників бойових дій – мають не тільки медичний, а й соціальний і психологічний характер. Психологічні наслідки участі військовослужбовців у військових діях сьогодні стають все більше очевидними. Потрібний комплекс медичних, соціальних і психологічних заходів з поновлення їхньої працездатності. Успішна реабілітація і ресоціалізація – це не просто питання особистого благополуччя людини й її родини. Це

також важливий аспект функціонування держави і суспільства. У Збройних Силах України реалізується проект з психологічної реабілітації військовослужбовців [2].

Тому в науці все більш актуальною стає тематика надання якісної психологічної допомоги колишнім учасникам бойових дій для їхньої реабілітації і ресоціалізації.

Проблематика психологічної реабілітації висвітлена в роботах українських психологів (А. Баско, А. Собакарь, & С. Миронюк [3]; Л. Родченко, О. Друзь, Л. Руденко, І. Семенець-Орлова, & О. Вельган [4]; М. Матяш [5] та багато ін.). В зарубіжній психології ця проблематика представлена роботами таких вчених, як: Binks, E., Cambridge, S. [6]; Blais, R. K., Hoerster, K. D., Malte, C., Hunt, S., Jakupcak, M. [7] та ін.

Незважаючи на значну кількість робіт з питань психологічної реабілітації учасників бойових дій, навряд чи можна вважати цю проблему вичерпаною. Високий рівень психоемоційних порушень у військовослужбовців, які брали участь у бойових діях, потребує сьогодні від науковців розробки нових ефективних програм реабілітації.

В цьому сенсі важливо звернутися до змісту побідних програм, розроблених в інших країнах.

Мета статті – презентація результатів аналізу програм ресоціалізації і реабілітації, зокрема інтеграції військовослужбовців у соціальне середовище, презентація зарубіжного психологічного досвіду реалізації таких програм.

Виклад основного матеріалу. Реабілітація військовослужбовців – одне з найважливіших питань, які постають в умовах сучасності і потребують негайного вирішення як з боку держави, так і громадськості. Якісна реабілітація дозволяє скоріше повернути до цивільного життя наших захисників. Без реабілітації вони не в змозі нормально поновитися і безболісно повернутися у соціум мирного життя. Ресоціалізація передбачає комплексний підхід до поновлення здоров'я з урахуванням таких реабілітаційних видів, як: а) медична; б) психологічна; і 3) фізична – реабілітації. Цей комплекс оздоровчих заходів сприяє поновленню працездатності військовослужбовців.

Соціально-психологічний аспект реабілітації, пов'язаний з соціальною інтеракцією, чітко передає сенс процесу, коли люди, які повернулися з військової служби з ПТСР, пристосовуються до мирного життя, тобто реінтегруються і долають негативні психічні стани, оволодівають здатністю емоційно-вольової мобілізації і регуляції, новими інструментами взаємодії з рідними і близькими,

стабілізують свої емоційні стани, знаходять роботу, яка відповідає їхнім навичкам, компетентностям, досвіду й особистісному інтересу.

Психологічна реабілітація, що пов'язана з наданням якісної психологічної допомоги, охоплює: а) формування здатності до адаптації; б) формування активної життєвої позиції; в) корекцію настановлень; г) допомогу у виробленні нових цілей, стратегій і тактик поведінки в нових умовах життя; д) поновлення особистісного і соціального статусу, суміжного із соціальною інтеграцією військовослужбовців. Терміносполучення «інтеграція у соціум», підкреслюючи важливість адаптації до цивільного життя та взаємодії із суспільством, певною мірою відображає процес пошуку роботи, професійної реалізації та фахового зростання людей, які пройшли військову службу.

Військовослужбовцям здебільшого складно психологічно реабілітуватися, зокрема інтегруватися у соціум після травм. Таким особам вкрай необхідна допомога не тільки психологів, а й лікарів ментального здоров'я. Вони потребують грамотної підтримки професіоналів різного профілю, можливості отримати психологічну допомогу з урахуванням високих професійних стандартів і процедур та особливостей їхніх психологічних травм і проблем. Високий рівень психоемоційних порушень у військових потребує розробка ефективних програм реабілітації, зокрема реінтеграції. З метою реабілітації військовослужбовців застосовуються різні методи надання психологічної допомоги і підтримки. Серед них: КПТ, тілесно-орієнтована терапія, метод біологічного зворотного зв'язку (БЗЗ), арт-терапія, релаксаційні техніки, індивідуальна терапія, тощо. Щоб повернути нормальний психологічний стан, потрібна психологічна реабілітація військових в спеціалізованому реабілітаційному центрі із залученням комплексу заходів. Психологи зазначають, що старі медичні методи реабілітації лише погіршують стан військовослужбовців. Потрібно робити ставку не на психіатричну допомогу, а на психологічну реабілітацію. Більше того, проблема значно ширша: потрібна психологічна реабілітація з орієнтацією на соціальну ресоціалізацію, зокрема професійну (фахову) інтеграцію, що підвищує мотивацію поновлення, і бажання ставити перспективні цілі та досягти їх.

Однією з програм поновлення військовослужбовця може бути проведення заходів у форматі психологічної декомпресії, як первинної форми реабілітації, що спрямована на попередження психофізіологічного травмування осіб і поетапне повернення до мирного життя. В цей період вій-

ськовослужбовці мають сформувати свою нову реальність, зрозуміти, що для них значуще, що вони цінують, у що вірять, на що саме сподіваються.

Як же здійснюється процес соціальної реінтеграції військовослужбовців в зарубіжних країнах? За якими програмами відбувається цей реінтеграційний процес?

Розглянемо це питання на прикладі Міжнародної Програми Transition to Civilian Life Programs – програми Міністерства Оборони Великої Британії (UK Ministry of Defence, MOD), що присвячена переходу військових до цивільного життя [8]. Вона ініційована Міністерством Оборони Великої Британії (UK Ministry of Defence, MOD) у співпраці з іншими державними та неурядовими організаціями, які працюють з колишніми військовослужбовцями. Програма реалізується командою фахівців з працевлаштування, психологів, соціальних працівників та консультантів, які спеціалізуються на підтримці ветеранів у процесі їхнього переходу до цивільного життя. Дана програма діє по всій території Великої Британії, забезпечуючи доступ до послуг через місцеві офіси Міністерства Оборони, партнерські організації та онлайн-платформи. Це дозволяє ветеранам з різних регіонів країни отримувати необхідну підтримку та ресурси для працевлаштування та адаптації.

Реалізація основної мети цієї програми – сприяння успішній інтеграції військовослужбовців у мирне життя шляхом надання всебічної підтримки, що включає кар'єрне консультування, освітні можливості, психологічну допомогу та соціальну адаптацію. Програма забезпечує ветеранів необхідними ресурсами для досягнення фінансової незалежності, особистісного зростання та покращення якості життя.

Цілі програми полягають у такому:

1. Сприяння успішній інтеграції через надання допомоги військовослужбовцям ефективно переходити від військової служби до цивільного життя шляхом забезпечення необхідними ресурсами та підтримкою;
2. Підвищення зайнятості шляхом зменшення рівня безробіття серед ветеранів через надання цілеспрямованих послуг з працевлаштування та професійного розвитку;
3. Розвиток навичок та компетенцій шляхом забезпечення ветеранів можливостями для навчання та перекваліфікації, що відповідають потребам сучасного ринку праці;
4. Підтримка ментального здоров'я через інтегрування психологічної підтримки з послугами працевлаштування для забезпечення комплексного підходу до адаптації ветеранів;

5. Інформування про права та пільги шляхом ознайомлення ветеранів з їхніми правами, пільгами та доступними ресурсами підтримки.

Завдання програми полягають у наступному:

– кар'єрне консультування, що означає надавати індивідуальні консультації щодо вибору кар'єрного шляху, скласти резюме, готувати до співбесід та розвивати професійні навички;

– освітні послуги покликанні організувати навчальні семінари, тренінги та створювати програми перекваліфікації для підвищення кваліфікації ветеранів;

– пошук роботи, що передбачає допомогу ветеранам у пошуку вакансій, встановленні контактів з роботодавцями та в участі у ярмарках вакансій;

– психологічна підтримка, щоб забезпечувати доступ до психологів та терапевтів для підтримки психічного здоров'я ветеранів під час процесу працевлаштування;

– соціальна адаптація, що включає організацію заходів, спрямованих на розвиток соціальних навичок та побудову соціальних зв'язків у цивільному житті;

– мережеві можливості, спроможні створювати умови для нетворкінгу та встановлення професійних зв'язків між ветеранами та роботодавцями.

В межах програми MOD Transition to Civilian Life використовуються наступні психологічні методики та техніки.

Когнітивно-поведінкова терапія (КПТ), спрямована на ідентифікацію та зміну негативних мисленневих патернів і поведінкових реакцій військових ветеранів. Цей вид терапії використовується для подолання посттравматичних стресових розладів (ПТСР), тривожності та депресії, які досить часто зустрічаються серед ветеранів. КПТ допомагає ветеранам розвинути ефективні стратегії подолання стресу, покращує емоційне благополуччя та сприяє позитивним змінам у їхній поведінці.

Техніки управління стресом передбачають використання методів релаксації, глибокого дихання, медитації та майндфулнеса для зменшення рівня стресу. Ці техніки сприяють зниженню рівня стресу та покращенню здатності справлятися зі стресовими ситуаціями, породженими військовими діями. Вони знижують фізичні та емоційні симптоми стресу, покращують здатність до саморегуляції, необхідної для його подолання.

Групова терапія та підтримка, що забезпечує безпечне середовище для обміну досвідом, емо-

ціями та стратегіями подолання труднощів, які виникають у ветеранів. Ця методика терапії та підтримки сприяє соціальній адаптації, зниженню відчуття ізольованості та розвитку почуття спільності людей у соціумі, покращує соціальні навички, створює мережу підтримки та сприяє відчуттю приналежності до певної спільноти.

Психоосвіта надає інформацію про психічне здоров'я, методи самопомогі та доступні ресурси підтримки військових ветеранів, розширює їхню обізнаність про їхні можливі і перспективи. Ця методика також підвищує обізнаність ветеранів щодо особистого психічного стану та доступних способів його покращення, сприяє більшій самосвідомості, активному пошуку допомоги при потребі її отримання.

Терапія прийняття та відданості (Acceptance and Commitment Therapy, АСТ) фокусується на прийнятті негативних думок та емоцій, одночасно сприяючи визначенню та досягненню особистих цілей. Її застосування допомагає ветеранам розвивати гнучкість у мисленні та поведінці, що сприяє кращій адаптації до змін, які відбуваються при переході до цивільного життя, підвищує здатність до адаптації, забезпечує досягнення особистісних та професійних цілей.

Кар'єрне консультування з психологічною підтримкою – це синтез психологічного консультування і психологічної підтримки, що заохочує військових ветеранів, підтримує, щоб вони досягли успіхів при інтеграції у соціум. Ця методика пов'язана з професійним розвитком, допомагає ветеранам визначити кар'єрні цілі, розробити плани їх реалізації та досягнення в майбутньому, забезпечує цілісний підхід до професійної інтеграції, враховуючи психологічні потреби ветеранів. Вона також сприяє більш ефективному плануванню кар'єри, покращує загальну задоволеність новим життям і перспективами, що відкриваються перед військовими ветеранами.

Зарубіжний досвід реалізації цієї програми може з успіхом використовуватися в Україні, оптимізуючи процеси реінтеграції військовослужбовців.

Висновки. Реабілітація військовослужбовців – це шанс повернути стабільність і опору, поновити життєві цінності й орієнтири, щоб адаптуватися у мирному соціумі. Тривалість психологічної реабілітації військовослужбовців може значно варіюватися залежно від конкретних обставин реінтеграції, стану здоров'я, тяжкості психологічних травм й інших факторів. Процес якісної реінтеграції передбачає емоційну підтримку не тільки військових, які повертаються до мирного життя,

а й тих, хто зустрічає їх вдома. Для повноцінної реінтеграції потрібна комплексна підтримка.

Результати аналізу програми реабілітації, що використовується у Великій Британії, засвідчують, що її зміст може враховуватися при розробці аналогічних програм в Україні.

Отже, сьогодні перед державою й її наукою постав новий виклик – змінити підходи до реабілітації. Потрібно врахувати, що психологічна реабі-

літація, окрім її сталих, традиційних компонентів, має обов'язково передбачати соціальну інтеграцію і, зокрема таку її частину, як проведення професійно-орієнтованої інтеграції, що забезпечує достойний зарібок і повноцінне життя.

Подальші дослідження присвячуватимуться створенню рекомендацій зі створення програм реабілітації і соціальної інтеграції військовослужбовців, які пройшли військову службу.

REFERENCES:

1. (RBK-Ukraine). (2020). Tilky 10% viiskovykh potrebiut psykholohichnoi reabilitatsii, Henshtab [(RBC-Ukraine) Only 10% of the military need psychological rehabilitation, General Staf]. URL: <http://surl.li/zmlgre>
2. Boiarchuk, T. (2024). U ZSU rozpochavsia novyi etap psykholohichnoi reabilitatsii viiskovykh [A new stage of psychological rehabilitation of the military has begun in the Armed Forces of Ukraine.]. LB.ua. URL: <http://surl.li/mdkgps>
3. Basko, A.V., Sobakar, A.O., & Myroniuk, S.A. (2024). Metodyky reabilitatsii viiskovosluzhbovtsiv, stan funktsionuvannia ta rozvytok reabilitatsiinykh tsentriv yak odyz iz napriamiv diialnosti orhaniv mistsevoho samovriaduvannia [Methods of rehabilitation of servicemen, the state of functioning and development of rehabilitation centres as one of the activities of local self-government bodies]. *Rehabilitation and Recreation*, 18(1), 78–93. <https://doi.org/10.32782/2522-1795.2024.18.9>
4. Rodchenko, L., Druz, O., Rudenko, L., Semenets-Orlova, I., & Velhan, O. (2023). Rozvytok emotsiinoi stiikosti osobystosti dlia podolannia naslidkiv viiskovoi travmy [Development of emotional resilience of a personality to overcome the consequences of military trauma]. *Naukovi pratsi Mizhrehionalnoi Akademii upravlinnia personalom Psykholohiia – Scientific works of the Interregional Academy of Personnel Management. Psychology*, 5(61), 18-24. <https://doi.org/10.32689/maup.psych.2023.5.3>
5. Matiash, M.M. (2023). Medyko-psykholohichna reabilitatsiia viiskovosluzhbovtsiv v umovakh rosiisko-ukrainskoi viiny: etnopsykholohichni dyskurs, natsionalni perspektyvy hromadskoho zdorovia [Medical and psychological rehabilitation of servicemen in the context of the Russian-Ukrainian war: ethnopsychological discourse, national perspectives of public health]. *Ukrainskyi Medychnyi Chasopys – Ukrainian Medical Journal*, №1 (153) T. 2 SPETsVYPUSK – I/II. DOI: 10.32471/umj.1680-3051.153.239628
6. Binks, E., & Cambridge, S. (2018). The transition experiences of British military veterans. *Political Psychology*, 39 (1). 125–142. <https://doi.org/10.1111/pops.12399>
7. Blais, R. K., Hoerster, K. D., Malte, C., Hunt, S., & Jakupcak, M. (2014). Unique PTSD clusters predict intention to seek mental health care and subsequent utilization in US veterans with PTSD symptoms. *Journal of Traumatic Stress*, 27. 168–174. DOI: 10.1002/jts.21898
8. Ministry of Defence UK (MOD). (2023). Transition to Civilian Life Programs: Support and Resources. London: MOD. <http://surl.li/zvjifr>

**ДНІПРОВСЬКИЙ НАУКОВИЙ ЧАСОПИС
ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ, ПСИХОЛОГІЇ, ПРАВА**

Випуск 5

Коректура • *Ірина Чудеснова*

Комп'ютерна верстка • *Юрій Ковальчук*

Підписано до друку: 05.12.2024

Формат 60×84/8. Гарнітура Times New Roman.

Папір офсет. Цифровий друк. Ум. друк. арк. 20,23. Замов. № 0325/198. Наклад 300 прим.

Видавництво і друкарня – Видавничий дім «Гельветика»

65101, Україна, м. Одеса, вул. Інглезі, 6/1

Телефон +38 (095) 934 48 28, +38 (097) 723 06 08

E-mail: mailbox@helvetica.ua

Свідоцтво суб'єкта видавничої справи

ДК № 7623 від 22.06.2022 р.